

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA.

PERIÒDICH SATÍRICH, HUMORÍSTICH, IL-LUSTRAT Y LITERARI.

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SENMANA.

2 CUARTOS CADA NÚMERO PER TOT ARREU.

NÚMEROS ATRASSATS 4 CUARTOS.

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, 20
BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre: Espanya 8 rals.
Cuba y Puerto-Rico, 16.—Estranger, 18.

LOS BLANCHS Y 'LS NEGRES.

Los raigs del sol de l'Amèrica son molt calurosos: los blanchs tenim la pell prima, y en aquells temps en qu'era precis doblegar l'esquena sobre 'ls terrossos per ferlos cubrir de flors y de fruyts, no hi havia blanch que s'hi exposés que no quedés més torrat que una castanya dintre de la torratxera.

Y encare sort que al igual de certes castanyas al caliu, no explotés, reventantse en trenta mil micas!

No obstant, l'Amèrica estava descuberta, y la fortuna hi tenia 'l niu.

Era l'Amèrica una terra verge, que tenia or y plata en las entranyas y que duya un vestit de flors y d'esplèndida verdura. Pero la verge volia que 'l treball hi fés l'amor.

—Treballa, l'hi deya al home d'Europa: treballa y soch tèva en cos y ànima.

L'home de Europa llavors ficantse la consciència a la butxaca va concebir una idea.

—L'indio americà, va dirse, es a casa seva, y si l'amoixo voldrà ser més amo que jo. Ferli agafar gust al treball es impossible; aixis donchs es precis exterminarlo, y buscar una rassa nova. Ella treballarà y jo reculliré 'ls fruits qu' es lo que importa.

Y 'ls barcos de l'home d'Europa van anarse'n cap a las costas d'Africa.

Allà hi havia homes avesats al rigor del sol: la calor era 'l seu element; la forsa 'l seu distintiu; la sumissió 'l seu caràcter. ¡Pobre gent africana! Era inferior a la d'Europa.

Ab aquests homes va neixre la tracta, 'l comerç de carn humana.

Los pares se venian als fills; los principals de las tribus als presoners de guerra; y sense aquests, los negres tenian prou manya per completar los seus cargaments encare que fós necessari valdre's de l'engany y de la forsa. Collarets de vidres de colors, casacas ab galons, armas de foc, pólvora, ayguardent y altres fruslerias los hi servian de moneda per aquest tráfeh. La carn negra anava barata.

Y aixis, d'aquesta manera las colonias americanas van omplirse de treballadors y esclaus al mateix temps. Per damunt de la seva esquena bronzia ab molta frequència la tralla del majoral. La terra produhia feundisada ab lo suor dels negres; y 'l blanch no tenia més feyna que recullir los fruits y manejar lo fuet. La verge Amèrica que havia dat una paraula, la cumplia; y si no s'entregava en cos y ànima a l'home d'Europa treballador, s'entregava al menos al home d'Europa més espavilat que 'ls altres.

Se feya rich, y aixó bastava. L'or y la plata d'Amèrica l'hi donavan tots los goigs de la terra y fins l'hi obrian las portas del cel. La religió feya 'ls ulls grossos davant de l'esclavitut, y aquells missionistas que anavan a Amèrica a convertir als indios, no s'recordavan de reptar als blanchs per aquella flagrant perversió de las doctrinas del Redemptor, que ab lo nom d'esclavitut s'ha conservat sigles y més sigles.

Era un joch de blanchs y negres, y 'ls blanchs guanyavan. Tothom apostava per ells, fins l'iglesia.

Alguns cops m'abismo ab aquell originalíssim pensament de 'n Bartrina, contingut en lo preciós volum titolat *Algo*. Encare qu'expressat allí en magnífichs versos, com qu' en aquest moment no me'n recordo jo, tinc'h d'expressarlo en prosa.

—¿Qué hauria succehit, exclama l'autor de *Algo*, si en lloch de ser nosaltres los que varem anar a descubrir un Nou Mon, haguessin sigut los del Nou Mon los qui 'ns haguessen vingut a descubrir a nosaltres?

Efectivament, tal vegada a horas d'are seriam tots esclaus dels negres.

En aquestas cosas la gran qüestió es arribarhi primer.

Donchs, mirin, lectors caríssims; alló que preguntava en Bartrina com una estranyesa, comensa a realitzar-se. Los negres s'espavilan, y al últim s'han con-

vensut de que alló que nosaltres deyam de que eram una rassa molt superior a totes las altres no es res més que un rasgo d'orgull, y de presumpció; ó tal vegada un desvari de la vellesa, perque hi ha que confessar que la nostra rassa es ja vella y decaiguda.

Una república de negres, la república de Siberia, ja fa algun temps que deixa la seva bandera per dedicarse a la casa de blanchs.

Aquesta república de color de sutje té un representant a Barcelona encarregat de la tracta; hi ha de per mitj un marquès que com aquell capitá de la sarsuela bufa *Las cent doncellas*, vol ser rey absolut de una isla, y aprop d'aquest marquès hi ha jesuitas, trapenses, cuputxins y tota mena de freres, segons diuhen, encarregats de civilisar a las tribus salvatjes que dominan l'isla, y de infundir resignació als pobres mansos que caygan a la ratera.

Totas las nacions d'Europa s'han tret del damunt aquest tráfeh vergonyós, totes menos Espanya. La nostra es la nació que durant més temps ha dominat a l'Amèrica; es la única qu'encare sosté un restó d'esclavitut, y com si aixó mateix fós un just motiu de castich, la nostra es l'única nació d'Europa que 's mira ab indiferencia com las nostras costas ab los seus dipòsits d'emigrants y de contractats y ab los seus exèrcits de ganxeros, se converteixen en una segona edició de las costas de Guinea.

No hi ha més que una petita diferencia de color; los esclaus d'allà eran negres, los de aquí son blanchs.

Es lo joch etern dels blanchs y 'ls negres, sols que per are 'ls negres guanyan. Y algunas ordres religiosas apostan per ells.

Y no 's pensin, la carn humana va barata; més que la de bou y la de moltó y si massa 'm fan dir, més que la de crestat.

Se compran homes per un tres y no res.

A alguns no se 'ls paga més que ab una promesa. En arribant a Port Breton, los hi diuhen, vos donarém una casa y algunas hectáreas de terreno. Una hectárea de terreno, plantanhi café dona 1000 franchs de productos liquits: aixis donchs, si 'n cultivéu 20 hectáreas, tindreu segurs 20 mil franchs ó sigan 4 mil duros cada any. Alal... A embarcarsel...

Als altres los hi diuhen:—Venéuse lo que tinguéu, vacas, caballs, la caseta, la vinya, 'ls mobles, portéunos los quartos y seréu accionistas de l'empresa. Llavors si que ja no hi ha ningú que 'us empeli la basa.

N'hi ha que 's deixan comprar per la promesa de déu ralets diaris que aixis que son a bordo 's converteixen ab un plat de monjetas podridas y un tallet de cansalada.

L'ignorancia y la candidés del uns, l'afany de enriqueirse dels altres y l'instint aventurer de molts fan que que en plé sigle XIX, y en un país que 'ns tenim per espavilats, siga possible la tracta de blanchs.

LA GRAN ENSARRONADA DEL SIGLE.

BENEFICIS LÍQUITS: ALS CINCH ANYS, PROPIETARI
 - MILLONARIS... - Ó CULINARIS.

Al veure aquesta inhumana
 explotació sense mida,
 fá qu' exclamém desseguida:
 —¡Verge Santa, y quanta llanal!....